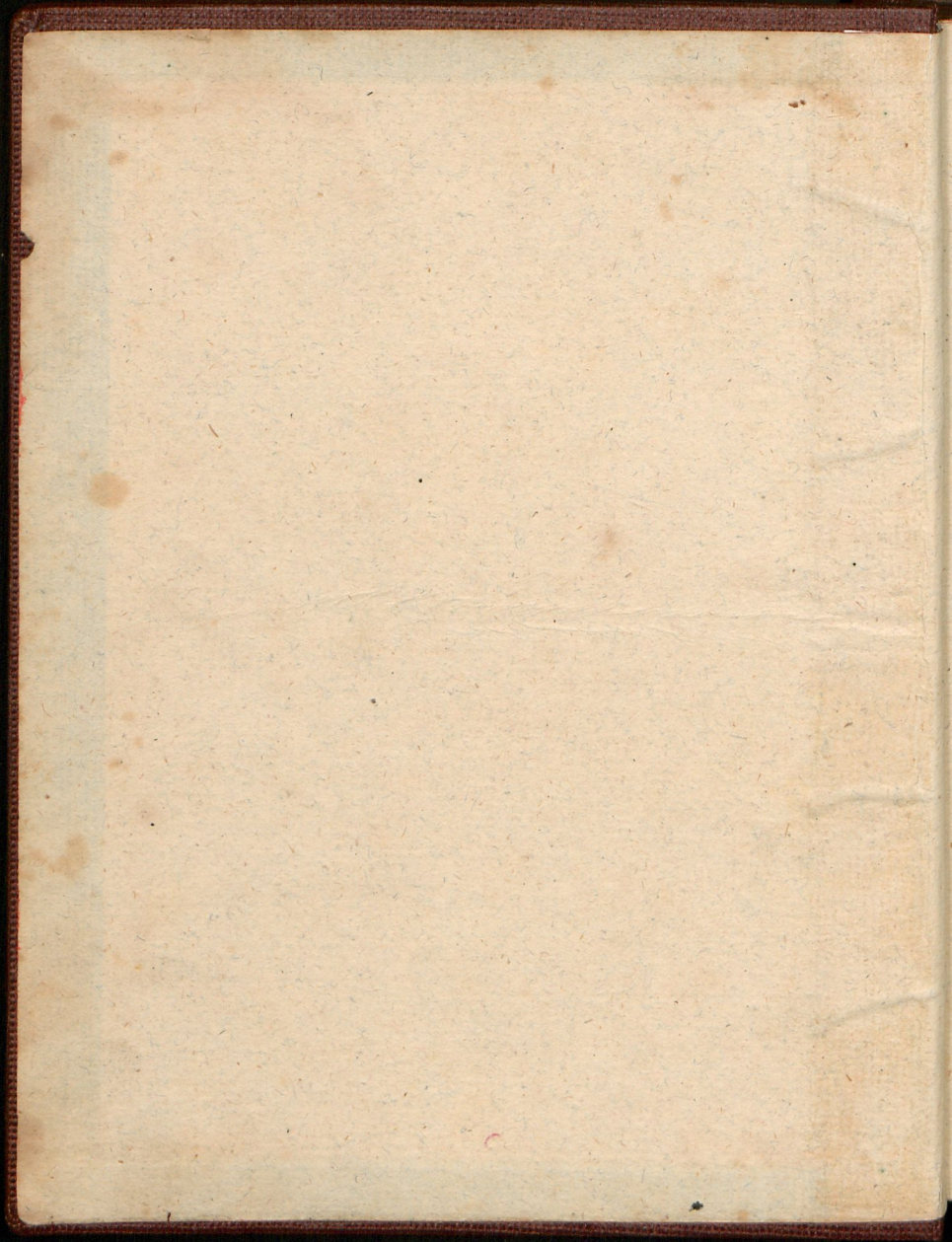


d. 1250





DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA  
DE

**VERA MORBORVM  
DIAGNOSI CERTO THERAPIAE  
FVNDA MENTO.**

---

QVAM  
AVSPICE DEO PROPITIO  
CONSENSV ATQVE AVCTORITATE  
GRATIOSI ORDINIS MEDICI  
PRAESIDE

VIRO ILLVSTRI EXCELLENTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO  
**DN. IOANNE IVNCKERO**

MEDICINAE DOCTORE ET PROFESSORE PVBL. ORDINAR.  
ORPHANOTROPHEI HALENSIS ET PAEDAGOGII REGII  
PRACTICO CELEBERRIMO

PATRONO PRAECEPTORE AC PROMOTORE  
SVO AETERNVM DEVENERANDO

**PRO GRADV DOCTORIS**

SVMMSIQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS  
DOCTORALIBVS LEGITIME IMPETRANDIS

D. VII. SEPTEMB. MDCCLVI.

ERVDITORVM EXAMINI SVBICIT  
**HENRICVS THEOPHILVS KOEPPE**

NEOFANENSIS MARTISBVRGICVS.

---

HALAE MAGDEBVRGICAE,  
TYPIS IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, ACAD. TYPOGR.



DISSERTATIO IN MVNICHENSIS ACADEMIA  
MEDICINAE  
VERA MORBORVM  
DIAGNOSI CERTO THERAPIAE  
EVNAMENTO.

---

AVVSRE DEL PROFITIO  
CONVENI ATQVE AVCHORITATE  
GRATIOSI ORDINIS MEDICI  
PRAESIDE

VIRO ILLVSTRI EXCELLENTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO  
DN. IOHANNI WACKERO

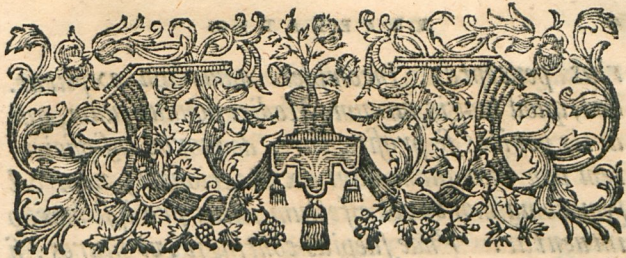
THEOPHILAE DOCTORE ET PROF. SOCR. PUBL. ORDINAR.  
ORDINARII ET PRAEDICANTIS  
PATRONO PLACENTINO APT. PRAESIDE

SAO ALIENVM DEVIKRAVE  
PRO GRADV DOCT.

IN MEDICINA  
DOCTORALIVS BOTTLE  
D. VII. SEPTEM. MDCCLXXV.  
HENRICHUS HORNHOFF

RECTOR MAGISTRVS  
DN. IOHANNIS CHRISTIANI HILIGERT, Acad. Theor.





Q. D. B. V.

## PRAEFATIO.



*omnium omnium fere hominum  
consuetudo est, et illud pro mor-  
bo declarent, quod maxime in  
quavis parte dolet: quare in  
denominatione morbi tam par-  
tem, ubi dolet, quam doloris ipsum sensum ad  
conceptum suum exprimunt. Inde a plebe ridi-  
culae nonnunquam et male adplicatae audiuntur  
morborum descriptiones, quae partium interna-  
rum situm et structuram vel plane non vel perverse  
intelligit, et sensationes suas, in partibus obscu-  
rius*

rius perceptas, incomplete admodum explicat. Sed, quod magis mirum, Medici nonnunquam, qui artis peritos se profitentur, de morbo insufficientem non nunquam dant explicationem; nam vel symptoma morbi vel effectum illius pro ipso morbo intuentur. Vnde saepius contingit, ut plures, si unius aegroti salutem in se recipunt, morbum eundem variis nominibus non solum insigniant, sed et in causis illius indagandis sententiae admodum sint diuersae. Non negari quidem potest, morbos omnino dari, quibus nomen inuenire Medicis plurimum faceſſat negotii; cuius rei causa in eo procul dubio posita est, quod diuersitas subiectorum, diuersimode viuentium, diuersam quoque morborum exhibeat faciem; conf. BARCHVSEN de medicinae origine et progressu dissertationem Vtam: et quamquam concedam, aegro vel parum vel nihil omnino nocere, si morbi sui conditionem ignoret, omnium tamen vilissimorum quoque hominum ea est indoles, ut curationem in se non facile prius admittant, quam genium et naturam morbi, a Medico, cui se curandos exhibent, didicerint. Neque errant, qui, ad HIPPOCRATIS effatum libro de arte, contendunt, Medicum, qui veram indolem morbi non perspiciat, eiusdem quoque curationem nullo modo praestare posse. Qua-

Quare necesse omnino est, ut, qui artem salutarem profitetur, morbi cuiuscunque veram conditionem rite pernoscat, utpote quae cognitio tutissimam ipsi viam, ad sanitatem corpus reducendi, monstrabit. At haec cognitio latioris saepe ambitus est, quam plurima pars hominum cogitat, et in Medico eorum omnium, quae tam ad salutem hominis quam ad perniciem eiusdem aliquid conferre possunt, accuratissimam cognitionem requirit; quam, si non possidet, rationem suae methodi curandi nunquam dare poterit, et contra HIPPOCRATIS ὄραον, ignorantia et incertitudine famam artis perdet. Sed cognitio morbi fundamentalis vera quoque esse debet, et ita comparata, ut quemuis morbum ad primas suas radices reducat, et ostendat, quomodo natus, et quibus mediis auctus sit, aegrumque pariter ac alios prudentiores de nexu concatenato rerum atque de scientiae suae certitudine conuincat, Itaque operae pretium fore iudicavi, si specimen inaugurale meum thema istud exsolueret: quod veram morborum diagnosin tanquam certum therapiae fundamentum exhibet; quam tractationem de meliori lectori beneuolo commendo.



## §. I.

Si verà morborum diagnosi tanquam certum therapiae fundamentum statuitur, primo loco vera morborum diagnosi pernoscenda erit, ut deinde videamus, quo illa modo certum therapiae fundamentum constituat. Atque ut hanc cognitionem rite assequar, tribus momentis explicandum erit, primum quid sit *morb*us, tum quae ad eius diagnosis, tandemque, quae ad veritatem eiusdem diagnoseos requirantur.

## §. II.

Quid *morb*us sit, adeo diversimode a scriptoribus medicis definitur, ut vix duos reperias auctores, in definitione morbi omnimode consentientes. Maxima vero inter eos discrepantia inde oritur, quod morbus ab iisdem iam pro *materia morbosa*, iam pro *motibus*, eidem materiae noxiae oppositis, accipiatur, quae ambae res adeo diversae sunt indolis, ut meo quidem iudicio nunquam sub vno genere comprehendi possint.

## §. III.

Si quidem, qui morbum simpliciter per statum hominis praeternaturalem definiunt, ut FERNELIVS in *pathologia sua* pluribus locis fecit, non solum rem laus, quam par est, exprimunt, siquidem exempli causa *spiritus anhelus*, veloci cursu contractus, statum quidem hominis praeternaturalem, non tamen morbum efficit; sed etiam nihil aliud, ut mihi videtur, dicunt, quam quod morbus status hominis sit non sanus, ideoque definitionem magis negativam, quam positivam admittunt, quam proinde non prius affu-



affumendam, quam expositum fuerit, quid per statum hominis sanum sit intelligendum.

## §. III.

*Sanus* homo dicitur, non qui facultatem modo habet, actiones humano corpori conuenientes legitime exercendi, sed qui *easdem* quoque *actu exercet*, ad quod, cum non solum partium fluidarum debita mixtio, et ad partes solidas rite conformatas iusta proportio, sed et motuum omnium legitima ac temperata administratio requiratur; tum alii statum hominis morbosum in mala fluidorum corporis nostri mixtione, alii in laesa proportione partium fluidarum et solidarum, alii in naturalium, vitalium et animalium motuum laesione quaesierunt. Conf. BARCHVSEN *de origine et progressu medicinae dissertationes*.

## §. V.

Sed, si rem rite pensitemus, nemo sane hanc fluidorum debitam mixtionem et ad partes solidas iustam proportionem, cum motuum legitima administratione, ad sanitatem necessaria, rite determinare poterit; nam diuersitas corporum viuorum, tam ratione mixtionis, quam structurae, adeo eximia est, vt quod in altero sanum dici potest, alteri nocium esse deprehendatur, quid? quod Medicorum multi neminem perfecte sanum dici posse iudicauerint. PITCARIVS in *Element. medic. proposit. 74. definit. 30.*

## §. VI.

Accedit ad hoc, quod, cum in quouis morbo tam materia peccans, quam motus molesti adsint, magnum omnino discrimen intercedat inter materiam morbosam et motus eidem oppositos; prior enim aperte homini detrimento est, et interitum nonnunquam eidem affert; posteriores vero, licet quandoque irregulares, cum materiae nociuae e diame-

tro sint oppositi, salutem hominis ubique respiciunt. *Vid. STAHLII dissertatio, de autoeratia naturae.*

## §. VII.

Itaque, si, quod verum est, fateri debeamus, materia morbosa sola morbum constituere deberet, eiusdem quoque definitio sola vera morbi foret definitio. Haec vero saepissime adeo abstrusa atque abscondita, ut aciem oculorum acutissimorum effugiat, unde factum est, ut in plerisque casibus morbus non a materia morbosa, sed ab eiusdem effectu, vel a moribus, eidem oppositis, sit denominatus.

## §. VIII.

Si propterea media quasi via incedunt, qui morbum ita definiunt, ut, quicquid statum hominis sanum, hoc est, legitimam ac temperatam omnium functionum vitalium, naturalium et animalium administrationem laedit, illud morbi nomine insigniant; sed illud quicquid penitus noscere, est, quod ad perfectam morbi cognitionem omnem paginam confert.

## §. VIII.

Quemadmodum verissimum est, *materiam morbosam* primario actiones corporis laedere, in iisque turbam excitare; ita nemo inficias ire poterit, *motus* quoque eidem contrarios saepius actiones tam naturales et vitales, quam animales multum turbare. cum in nonnullis exemplis palam sit, motus materiae morbidae aliquando minus proportionatos esse, atque vel vi sua excedere vel ab eadem remittere. Hinc iure non immerito motus morbo oppositi nomen ipsius morbi quandoque promerentur, tanquam causae, corpus humanum magis offendentes, quam salutem eiusdem obtinentes. Adeatur STAHLII *Theoria medica vera.*

## §. X.

## §. X.

Scitissime haec omnia ad morbum requisita *Illustris PRAESES* in descriptione sua morbi expressit, *Conspectu Patolog. Tab. I. pag. 1.* HOFFMANNVS paullum vberius enarravit, *Medicin. ration. systemat. tom. II. part. I. cap. II. §. 3. 9.* BOERHAVIVS vero breuissimis exposuit, *de cognoscendis et curandis morbis Aphorism. I.* simpliciter scribens: *Omnis conditio, quae actiones vitales, naturales vel et animales laedit, morbus vocatur,* sub qua voce, *conditio*, miro artificio tam materiam morbosam, quam motus morbosos abscondidit.

## §. XI.

Quodsi vero quaeuis laesio actionum humani corporis morbum inferat, multo maiorem morborum numerum habebimus. quam qui hucusque in Medicorum scriptis designatus est, immo nullum ferme diem sine morbo transigemus; adeo, vt magis mirum videatur, quomodo hominis vita tot annorum seriem perdurare, quam per funestam mortem abrumpi possit. *Vid. STAHLII Theoria medica vera pag. 613. et D. MEAD. in introductione ad monita et praecepta medica pag. 6.*

## §. XII.

Quamuis autem morborum infinitus fere numerus inde existat, omnes tamen ac singuli, ab vno quasi fonte et scaturigine, tanquam riui, procedunt, et ad horum modum in initio leuiores semper, longiore temporis tractu vires eundo acquirunt, et tam vehementi impetu se manifestant, vt in decliua semper ruituri, ad praecipitem saepe exitum hominem protrudant.

B

## §. XIII.

## §. XIII.

Communis iste fons, a quo omnes in corpore prognati morbi deriuantur, oritur ex ipsa humorum massa, quae, quam diu per congruas secretiones in corpore humano rite consumitur, abundantia sua eidem minime nocere potest; simulac vero tanta eiusdem copia in homine coacervatur, ut ad dictos vsus se- et excretorios impendi nequeat, homini molesta esse incipit, hinc inde exitum tentans, et sic primum morborum gradum efficiens, adeo, ut secundum HIPPOCRATEM, rerum medicinalium obseruationem verustissimum aequae ac accuratissimum, *habitus* corporis *athleticus* summum sanitatis constituat fastigium, a quo in morbum delapsus maxime sit procliuus. *Aphorism. 3. Sect. I.*

## §. XIII.

A *nimia* sanguinis *copia* idem ille non solum *spissior* euadit, et partes *solidas* tum demum moleste afficit, vasa distendendo, premendo eademque obstruendo, sed et in mixtione sua turbatur; dum partes eiusdem fluidiores cum reliqua humorum massa non rite subactae, hinc fluxiones serofas, illi ac obstructions mucido-viscidas progignant, simulque omnia se- et excretionum genera corrumpant, atque sic mox huic, mox alii corporis parti tam ignobiliori, quam nobiliori, tantam labem inurant, cui extirpandae ne prudentissimi quidem naturae motus, eidem oppositi, et per Medicum, naturae ministrum, congruis remediis suffulti, sufficiant.

## §. XV.

Equidem aeger, si illum de morbo aliquo conquerentem audias, narrabit tantummodo, quid et vbi doleat; causam vero istius mali rimari, est quod Medico maxime incumbit; idque eo magis, quum multi aegroti vel plane non veram

ram morbi fedem et conditionem explicare poffint, vel peruerfa indident, et Medicum nonnunquam fua narratione longiffime a vera morbi origine ad ἀλλότεια auertant; id quod fuo iam tempore pluribus inculcauit HIPPOCRATES in libro de arte. Quare neceffe effe arbitror, vt quid ad morbi diagnofin requiratur, porro examinetur.

## §. XVI.

Antequam vero hoc a me praefetur, fignificandum prius erit, me, de morborum diagnofis tractaturum, receptum in medicina vsum fequuturum effe; in qua morbus tam materiam morbofam, quam motus eidem oppofitos includit: quod eo lubentius facio, quoniam vtriusque cognitio ad morbi diagnofin maxime neceffaria eff.

## §. XVII.

Morbi diagnofis requirit eiuſdem completam et adaequatam cognitionem. Clara morbi cognitio Medico non fatifacere poteſt, qui in eo ſe ab empiricorum aliorumque medicaſtrorum fordida plebe ſe diſtinguere debet, vt non ſolum hunc vel illum morbum aegri clare pronunciare poſſit, ſed et diſtinctam habeat eiuſdem cognitionem, vt ſcilicet eundem ab aliis, ipſi ſimilibus, rite diſcernere poſſit. Exemplo ſit colica, ſeu ſpaſmodica ventriculi et inteſtinarum contractio: ſane hic non ſufficit, clare hoc pathema cognoscere, ſed et eius, qui veri Medici nomen tuetur, intereſt, vt eundem ab aliis motibus ſpaſtico-abdominalibus diſtinguere poſſit.

## §. XVIII.

Completam morbi cognitionem ad eiuſdem diagnofin deſideraui: ſub qua completa cognitione comprehenditur, vt quis non aliquas ſolum notas calleat, quibus vnã rem ab altera diſtinguat, quaeque ad diſtinctam cognitionem ſuffice-

ficere possunt, sed ut omnes simul notas characteristicas teneant, quae ad discernendam aliquam rem ab alia aliquid facere possunt, *per praecepta logices*. Hinc Medicus, ut exemplo utar, qui aliquas notas novit, quibus *phthisin* ab alia quacunque corporis macie disiungere potest, distinctam quidem *phthiseos* habet cognitionem, completa vero eiusdem is demum gaudebit notitia, qui omnes ac singulas notas, quibus *phthisis* a quacunque corporis extenuatione recedit, enumerare valet.

§. XVIII.

Ad adaequatam morbi cognitionem requiritur, ut praeter omnes notas morbi distinctivas clare cognititas, harum notarum distincta quoque adsit cognitio, quae morborum singulorum notas ab aliis morborum signis sufficienter distinguere valeat. Exemplo fit *febris catarrhalis*: cuius adaequata cognitio erit, quae illorum omnium signorum, hanc febrem ab aliis febribus acutis discernentium, notas singulas adeo distincte perspicit, ut eas ab aliis acutarum febrium signis, catarrhalibus parallelis, exacte disiungere possit.

§. XX.

Quum omnis morbus statum hominis sanum alteret et perturber, cuius facile intelligit, ad morbi diagnosis completam et adaequatam status hominis sani cognitionem multum conferre, adeo, ut, quo accuratiore aliquis eorum, quae ad sanitatem pertinent, gaudet notitia, eo felicius completam et adaequatam morbi cognitionem acquirere possit. Cumque ad sanitatem omnium functionum vitalium, naturalium et animalium iusta ac temperata requiratur administratio, conf. §. III. tum ut harum omnium ac singularum completam et adaequatam notitiam sibi comparet necesse est, qui in morbi diagnosi felix esse cupit.

§. XXI.

## §. XXI.

Porro quia res, quae sub nomine *non naturalium* in medicina notae sunt, magnum ius in sanitate conseruanda eademque turbanda sibi acquisuerunt, requiritur omnino a Medico, vt harum quoque qualitates, complete et adaequate, quantum fieri potest, intelligat, si ad morbi diagnofin sufficientem peruenire cupit.

## §. XXII.

Neque minus ad morbi diagnofin confert, tam praefentem morbi ftatum, iuxta principia modo tradita, rite noffe, quam totum morbi ambitum ad hanc regulam peruidere, et perfpicere, ex quo fonte, quo tempore, qua occasione morbus prognatus, quibusque mediis in progressu fuo auctus fit, et peioris euaserit indolis, etc. atque haec omnia non superficialia, fed, quam fupra iam descripsi §. XVIII. XVIII. completa, et quoad vires humani intellectus permittunt, adaequata cognitione.

## §. XXIII.

Quae, cum ita fint, ostendunt, quam late extenfi fint morbi cognofcendi limites, quaeque profunda a Medico requiratur cognitio, et quam pessime iudicent ii, qui hanc artem leuioris momenti aestimant, nec dubitant, fanitatem fuam imperitiffimo cuius homuncioni aut aniculae cuidam potius perdere malunt. quam consultationibus Medici alicuius, artem ex aequo aestimantis, aures praebere. Ea enim cognitio Medicum prudentem, a quouis alio, hanc artem proteruo aufu exercente, vnice et veriffime disiungit.

## §. XXIII.

Accedit, quod in ipfa morborum inquisitione tam graues occurrant errores, quos tanquam toridem scopulos euitare debet, qui in veritate adipifcenda felix futurus erit.

erit. Neque enim negare possumus, prudentem Medicum summam adhibere oportere curam, ne falsum cum vero commutet, et falsae morborum diagnosi instabilem superaddat therapiam. Hoc ut luculentius patefiat, quanta fieri potest breuitate ostendemus, qua via et quo modo ad veram morbi diagnosis peruenire possimus, ut hac semita ducti, scopum exoptatum salutis hominum recuperandae assequamur.

## §. XXV.

*Verum* est id, quod ita est, uti videtur; cui falsum e contrario oppositum est; *verum apparens* est id, quod verum quidem esse videtur, non tamen est, *per praecepta metaphys.* Omnis cognitio nostra, praesertim ea, quae corpus humanum viuum pro obiecto habet, quum per sensum acquiratur, maxime a nobis cauendum est, ne in illud vitium incurramus, quod *sensuum fallaciam* vocant logicae scientiae periti, et aliquid pro vero declarem, quod accuratius examinatum non ita se habet. Inde quoque perspicitur, quomodo fieri possit, ut vna eademque res a nonnullis iam tanquam vera propugnetur, iam ab aliis tanquam falsa aut saltem apparenter vera repudietur, quoniam scilicet non omnes eadem oculorum acie idem obiectum intuentur.

## §. XXVI.

Multa quidem inter eruditos de *veritate medicinae* generatim eiusque partium speciatim, ad quas morborum diagnosis simul pertinet, disputata sunt: nam, praeter artis ofores, manifeste maledicentes, quos omnibus temporibus habuit medicina, nonnulli quoque fuere, qui vanitatem et falsitatem artis ex ipsis Medicorum scriptis, ubique sibi contradicentibus, ostendere allaborarunt; *vid. SINAPII absurda vera, seu paradoxa medica.* Sed e contrario alii summam in medicina certitudinem admiserunt; sic D. GAVKES *dissertationem* conscripsit *de medicina ad certitudinem*  
mathe-



*mathematicam euebenda.* Nos autem media tutissimi incedemus via, si veritatem quidem in medicina admittimus, eamque ad illud fastigium, quod vires intellectus humani permittunt, promouemus, simul tamen concedamus, accuratissimam alicuius rei demonstrationem mathematicam per experientiam multoties infringi.

## §. XXVII.

Verissimum propterea est HIPPOCRATIS *effatum: Experimentum fallax, iudicium difficile Aphorism. I. Sect. I.* et hodierna quoque experientia confirmatur; licet ab eodem auctore tales obseruationes et regulae practicae nobis fiat relictæ, quæ nostris quoque temporibus iusta adplicatione vtilis esse et veritatem medicinae immutatam ostendere possunt. Illud vero eam ob caussam praemonendum esse censeo, ne quis temere veritatem huius vel illius rei in medicina pronunciet, antequam per omnimodam experientiam, iusto rationis vsu suffultam, de eadem sufficienter sit conuictus.

## §. XXVIII.

Vera morborum diagnosis, praeter completam et adaequatam eorum omnium, quæ ad morbum aliquid faciunt, cognitionem, quam supra §is XVIII. XXII. postulaui, *veritatem* quoque desiderat; hinc speciosissimæ quæuis et ingeniosissimæ demonstrationes, si veritati repugnant, nullius sunt valoris, sed tanquam hypotheses, ad veritatis lancem pensitatae, lenitate sua euanescent, vti CARTE *materia aetherea*, antehac doctissime defensa, nunc vero abiecta et explosa, exemplo suo docet. Pari modo morbi alicuius cognitio, licet pro completa et adaequata ab auctore quodam venditur, si per experientiam veritas ipsius non comprobatur, ne nomen quidem cognitionis morbi promeretur.

## §. XXVIII.

## §. XXVIII.

In omni morbo tam ad *materiam* morbosam quam ad *motus*, eidem oppositos, attendendum est §. VI. Illa in corpore humano multo ante delitescere potest, quam per motus varios oppugnata ab aegroto sentitur, ipsumque varias molestae corporis adfectiones de eiusdem praesentia conuincunt. Et quando ex variis pathematibus, quae actiones suas perturbant, aeger colligit, aliquid corpori suo inesse, quod sibi noceat, illius tamen rationem et indolem non perspicit, solus autem Medicus prudens ipsi explicare potest.

## §. XXX.

*Materia* morbi vbique fere et semper in partibus *fluidis* reperitur, et si nonnunquam in partibus *solidis* morbi materies ac fomes haereat, natalia tamen sua partibus plerumque fluidis debet. §. XIII. Peccant istae generaliter duplici tantum modo, scilicet nimia sua copia et mala mixtione. §. XIII. Fluidorum *penuria* rarius occurrit, nisi quidem per enormes haemorrhagias aut alias excretiones nimias inducta sit, in quo casu vero magis vt morbi effectus, quam vt morbus per se intuentus est. Medicus ergo in omni, et leuissimo quoque sibi oblato morbo, ad partes corporis fluidas potissimum oculos suos dirigere debet, vt pernoscatur, an in abundantia earum sola ac generali, vel in exsuperante aliqua particulari, et inde pendente mala earundem mixtione vitium morbi materiale situm sit.

## §. XXXI.

Sed humorum abundantium veram praesentiam diaeta et vitae genus aegroto edocebunt. Nam si aegrotans cum laeta atque opipara diaeta, quae gulae et stomacho nimium indulget, vitae genus otiosum et sedentarium coniungit, aliter

aliter fieri non potest, quin humorum abundantia in corpore augeatur, et corpus ipsum nimis aggrauetur, partes illius solidae praeter modum distendantur, aliae obstruantur, atque huic vel illi se- et excretioni necessariae obex ponatur, et sic omnium, fere morborum mater in sinu suo noxie alatur. Nec semper victus opimus solus ad hanc humorum copiam confert, dum vilior quoque cibus, per motum corporis sufficientem ad necessarias excretiones non consumtus, humores simili modo adauger, et ad excitandos morbos idoneos facit. Conf. BOERHAVE *de cognoscendis et curandis morbis aphorism. 166. B).*

## §. XXXII.

De haemorrhagiis quidem nemo facile dubitabit, quin earum causa materialis in humorum abundantia sita sit. Nam licet aliqui acrimoniam, vasorum officina minima corrodentem et sic haemorrhagias promouentem, ad TAKE-NII, SYLVII et WILLISII placita, statuunt, dudum tamen experientissimi viri, ratione et experientia ducti, illam pathologiam refellerunt. Profecto nihil magis acrimoniae falsam hypothesein in hoc casu arguit, quam ipse aegrotorum sensus, qui sanguinem cum impetu, a partibus remotis ad locum effluxui destinatum ferri, moleste satis percipiunt. Praeterea si acrimonia sola in causa esset, et officium tenuius eroderet, per globulum sanguineum adactum facile posset obstrui, et haemorrhagia non diu perduraret; maiore autem apertura per erosionem facta, sine intermissione, ad internecionem usque aegri, sanguis proflueret.

## §. XXXIII.

Sanguis vero, per haemorrhagias effluens, non spissior esse debet, quam qui vascula minima penetrare possit, nec partium solidarum tonus tam infirmus, vt sanguinem

ad loca destinata non propellere valeat; in priori enim casta molimina haemorrhagica absque effectu salutari producuntur, in posteriore vero sanguis, vasa hinc inde nimium extendens, lentaque cursu prouolurus, passim causam dabit obstructionum modo leuiorum modo grauiorum.

## §. XXXIII.

Impeditus itaque aut suppressus haemorrhagiarum naturalium prouentus primam et principalem omnium congestionum in corpore humano causam constituit, et hac ratione *plethoram*, tanquam causam materialem congestionum manifestam generat. Possimus hoc per omnes congestionum species figillatim demonstrare, si illud angustiores dissertationis limites permitterent; sed sufficiat hoc loco eorum causam materialem generaliter indicasse, specialia autem causarum sedulus obseruator ex iis facile deriuabit.

## §. XXXV.

*Congestiones* obstructionem vasis alicuius, vel plurium simul, supponunt. §. XXXIII. Sed cum haec obstructio, vt cum BOERHAVIO loquar, *ex magnitudine molis fluxurae* oriatur, *Aphorism. 108. de cognosc. et curand. morb.* spissioem et magis condensatum sanguinem earundem causam esse, nemo non videt. Accedit in hoc morborum genere saepissime error loci, conf. BOERHAVIVS *libro citato* §. 118 dum sanguis vel ad partes effluxui vicinas propellitur, (vt in capite ad maxillas et aures, qui per nares protrud deberet,) vel ad partes a loco ad effluxum destinato remotiores, e. g. quando sanguis, per menses aut haemorrhoides excernendus, ad superiora retropellitur, ibique hinc inde varias partes opplet et distendit, quarum tensio grauis et acuta acerbiorem congestionum speciem efficit, *rheumatismi* nomine insignitam.

## §. XXXVI.

## §. XXXVI.

Progredior ad *spasmos*, quorum causam materialem veram indagare mihi incumbit. Spasmi ordinarie congestionum sunt pedissequi, iisdemque vel focii vel succedanei, eamque ob rationem vnam eandemque causam materialem habere vero simillimum est. Namque is, cui congestionum indoles perspecta est, probe nouit, in quauis congestione ex aduerso partes solidas constringi, vt scilicet per hanc stricturem spasticam sanguis spissus et viscosus eo melius per vasa, quibus inhaeret, transprimatur. Atque ita censemus, plethoram, praecipue spissam, generalissimam, licet non vnicam, spasmodum exhibere causam materialem; quod adeo verum est, vt duae foecundissimae spasmodum matres, atrophiam puto in infantibus, et famosum malum hypochondriacum in adultis, a sola nimia humorum copia, qui spissitudine et tenacitate sua teneriora mesenterii vasa immo totum systema vasorum venae portae obstruunt, originem suam capiant et incrementum. Conferenda hic sunt, quae *Illustris. PRAESES Conspectu Pathologiae Tab. IX. pag. 130. de rhachitide* non minus erudite quam vere proposuit. Nec inapte huc quadrant, quae in *FRID. HOFFMANNI Fundam. pathol. general. Sect. I. cap. IV. §. 22-25.* inveniuntur.

## §. XXXVII.

Occurrunt vero quandoque spasmi, ab humorum inopia, aut eorundem qualitate vitiosa, aut ab alia causa externa irritante, manifestam originem ducentes, *HIPPOCRATES Aphorism. 39. Sect. VI.* quod nequaquam negandum, sed tamen certissime affirmandum, inopiam aut aliam vitiosam qualitatem humorum, spasmos inducentem, saepissime nimiam eorundem abundantiam excipere; aut si a causa alia externa

spasmi proritentur, eorum grauitatem a plethora spissa accedente multum augeri, eaque non sublata diutius perdurare. Quare et in spasmis materiam peccantem generaliter in humorum copia superflua quaerere, est, quod ad veram spasmodorum diagnosin pertinet.

## §. XXXVIII.

Quod ad *febres* attinet, eas quidem variis materiis peccantibus oppositas esse, nemo est, qui ignoret. Sed per facile erit, eas fere omnes ad communem materiae peccantis fontem, nempe ad plethoram reducere. Nam sicut febres habemus, imminuendo sanguini vnice destinatas, quae *continentes* audiunt, ita febres *inflammatoriae* et *catarrhales*, immo et *lentae* cum *hecticis*, ex plethora spissa commota, atque hinc vel illinc in vase aliquo, aut pluribus simul, obstructionem et stasin efficiente, potissimum oriuntur, simili ferme modo, quo congestiones ex eadem origine deriuant. §. XXXIII XXXIII. Vid. FR. HOFFMANNI *Fundament. patholog. general. Sect. I. cap. IV. §. 21.* Neque minus febres *malignae*, quales sunt purpura alba, variolae, morbilli, petechiales, immo febres pestilenciales, si de hac causa materiali participant, detrimentum maius corpori afferunt: licet enim ex aëre aut aliunde, aliquando se corpori insinuent, periculosiores tamen semper euadunt, quando plethoram commotam sociam habent, id quod obseruationes celeberrimorum testantur practitorum per experientiam stabilitae. Vid. STAHLII *dissertatio de erroribus practicis, circa contagiosarum malignarum febrium curationem euitandis.*

## §. XXXVIII.

Atque hoc non solum de febribus, quas vocant *acutissimas*, valet, sed etiam ad febres varias *intermittentes* applicari potest. Eae enim vitium materiale vel in primis vel in secundis

dis chylicationis viis habent, quod ex eo potissimum oriri iudicare licet, quando quis plus ingerit, quam egerit, vel, quod idem est, molem partium nutrientium ita auget, vt partim non omnes in succum et sanguinem laudabilem conuerti valeant, ac proinde in primis viis resistentes, materiem febrilem quotidianarum et tertianarum intermittentium constituent, partim nouo semper et quotidiano recentium partium alibilium appulsu vias secundas, vasa chyliifera et lactea, cum connexis vasis venae portae, adeo infarciant et obstruant, vt ad eiusmodi obstructionis referationem diuturnus febris quartanae labor nonnunquam requiratur. Conf. *Illustr. PRAESIDIS Conspect. Therap. speciali Tab. LXXXI.*

## §. XXXX.

Morbi *lymphatico-ferosi* aperta quidem qualitatis humorum deprauatae indicia prae se ferunt, illam tamen qualitatem vitiosam plerumque a sanguine spisso prius nacti sunt, quam in eiusmodi pessimum sui habitum degenerarunt. Testatur hoc FR. HOFFMANNVS in *Fundament. patbol. general. Sect. III. Cap. VIII. §. 35.* Sic et morbos, quos in primis viis praecipue reperies, in nullo, vel in paucissimis deprehendes, qui assumta quouis die alimenta, quotidiano, eoque sufficiente, corporis motu, rite consumunt, adeoque a plethora spissa sunt immunes.

## §. XXXXI.

Haec de diagnosi *materiae* morborum vera generaliter dixisse sufficiant; quae materiam peccantem si non in omnibus, in plerisque tamen morbis vnam eandemque esse statuunt, eo cum discrimine, vt in aliquibus causa morbi propior, in aliis remotior existat, atque ita de veritatis vnitae et simplicitate satis superque testantur. Sequitur, vt *motuum* quoque, in morbis occurrentium, veram diagnosin subiungam; ii

enimaegro maxime molesti esse solent, qui illorum absentiam anxie cupit, de materiali morbi causa parum sollicitus.

§. XXXXII.

Si de vera motuum diagnosi differendum est, tum compleam et adaequatam eorundem cognitionem, qualem §. XVII XVIII. descripsi, suppono. Necessè itaque est, ut qui veram motuum diagnosin assequi cupit, omnes ac singulos quorumvis morborum *motus*, complete, id est, in toto eorum nexu distincte et adaequate cognoscat; quo pertinet, ut diuersos vehementiae motuum *gradus* probe dignoscat, quid per vim illorum effici possit nec ne, apprime calleat, adeoque proportionem, quae inter materiam mouendam et motus ipsos intercedit, iusta pensitatione aestimet, et sic nihil praetermittat, quod ad motuum scientiam aliquid facere possit. Vid. STAHLII *Theoria vera medica*, FR. HOFFMANNI *Fundament. Patbol. general. Sect. I. cap. III. §. I.* Ex iis enim omnibus, simul sumtis, veram demum eorundem exstruet diagnosin, quam nunc pro viribus per generales morborum titulos ostendam.

§. XXXXIII.

Antequam autem hoc fiat, summe necessariam distinctionem praemittendam esse arbitror, quae molestos sensus, a materia peccante oriundos, ab iis motibus, qui a vi interna motrice naturae dependent, disiungit. Priores, partes solidas grauitate et mole sua premendo, distendendo et obstruendo, aut qualitate sua praua easdem irritando, vellicando et similibus modis se exerunt; posteriores viuido partium fluidarum circuitu et impulsu, atque aucta partium solidarum contractione se manifestant. Priores proprie non *motus* sed *sensus* morbosos appellare debemus, posteriores, licet salutarem suam non semper assequantur, saluti tamen homi-



hominum recuperandae vbiuis sunt destinati, ac propterea salutare dicendi, vnde CELSVS *libr. I. cap. I.* illos aduersae valetudinis *praesidia* summo iure vocauit. Hanc distinctionem ideo nosse oportet Medicum, vt perspectum habeat, quibus motibus per remediorum vsum obuiam eundem sit, vt auertantur, quosue congrua artis applicatione adiuuare debeat.

## §. XXXXIII.

Totum *haemorrhagiarum* agmen variis stipatum est motibus, sanguinis fluxum tam antecedentibus quam concomitantibus ipsum et subsequenter. Nonnullae quidem haemorrhagiae, aegris vix sentientibus, proueniunt, et hae, nisi per periculosa loca eueniant, vix morbi nomen merentur; quando vero perruptio earum difficulter procedit, aut quando locus eruptionis earum non adeo securus est, quando denique nimis diu perdurant et propter maiorem sanguinis copiam effusam hominem debilitant, tunc demum aegro varios motus molestos creare incipiunt. Eorum motuum, seu accuratius sensuum, qui a materia morbifica, scilicet a sanguine abundante, producuntur, nulla est utilitas, sed tantum molestam saepissime grauitatem totius corporis partibus, maxime vero iis, per quas transpirari debet, inducit, HIPPOCRATES *Aphoris. §. Sect. II.* Illi autem motus, qui salutare dici merentur, a naturae vi dependent, et sanguinem ex partibus remotioribus, ad eas, quae ad exitum ipsius destinatae sunt, dirigunt, atque continuato semper vel per intervalla appulsu eiusdem imminutionem respiciunt. Quam motuum singularem directionem si Medicus non in horum morborum diagnosi agnoscit, certissime vapulabit. *Conf. Illustr. PRAESIDIS. Conspect. Patbol. Tab. VIII.*

## §. XXXXV.

Eodem modo res se habet in congestionibus: sanguis enim

enim spissitudine sua vasa minora hinc illinc obstruens, exitumque sibi praeccludens, praeter dolorem grauatium, quem partibus infert, eadem quoque mirum in modum distendit, et quidem eo grauius, quo acrior per moram factus est, et quo sensibilibus partibus infixus haeret; sed strictura partium, a loco affecto distitarum, cum sanguinis circuitu pleurumque aucto, a vi naturae efficaci exercetur et promouetur, per quem laborem, continua noui sanguinis allisione, moleculam post moleculam ex loco, vbi incarceratus haeret sanguis, auertere, et per alias excretionum vias amandare, sanguinemque priori libero circulo restituere natura intendit. Primus STAHLIVS congestionum naturam dilucide explanauit, in sua *theoria medica*, cuius mentem vberius exposuit *Illustris. PRAESES in Conspectu Patholog. Tab. IX.*

§. XXXXVI.

Spastici motus vnice ab energia vitali dependent. Nam si leues illas acrium materiae peccantis partium rosiones, fibrillulas nerueas vellicantes consideres, illae a spasmolongissime absunt; qui sane motus a materia peccante nunquam praestari potest. Contractio enim musculi cuiusdam, aut partis alius membranosae et tendineo-neruosae, a nulla materia perfici potest, sed ab animae vi, corpus inhabitantis, dependet, quicquid de influxu fluidi neruei aucto aut alio quocunque intermedio loquantur alii. Vid. FR. HOFFMANNVS *Medicin. Ration. systemat. Tom. I. part. III. cap. II. §. 4. 5.* et BOERHAVE *de cognoscend. et curand. morbis a phorism. 1074.* Nam si spasmolongissime, in homine violenta morte perempto, post mortem aliquamdiu adhuc perdurantes, opponunt, sibi ipsis vim inferunt, cum eodem quoque momento influxus fluidi neruei cesset, et experientia in contrariam partem testetur, in homine, sub qualicunque morbo extin-

extincto, nullum post mortem animaduerti spasmus. Spasmos itaque plurimos, et eos, per quos salutaris finis obtinetur, et illos, qui eidem fini magis obsunt, quam profunt, ab ista vi interna deriuamus, quae vitam hominis ac sanitatem maximopere tuerur.

## §. XXXXVII.

De febris nemo ferme dubitat, totum illarum ambitum ad motus naturae referri debere. Materia enim, quaecumque demum fuerit, neque tantum motuum apparatus, quantus in febribus obseruatur, concitare poterit, neque motus istos istis temporibus et iusta periodo excitabit; id quod in omnibus febribus animaduertere licet. Nulla hic obstructio circulum sanguinis augere, nulla materia tam acris atque diffusa, vt totum genus neruofum irritare, illoque motus producere valeat, qui febres comitantur. Omnes motus potius in his, vti in aliis morbis, a naturae energia dependent, quae, ab HIPPOCRATE *morborum medicatrix* nominata, *Epidemiorum libro VI. Sect. V. §. I.* in febribus adeo manifeste se gerit, vt et aduersarii motuum salutarem directionem et finem in illis agnoscere nolentes volentes cogantur. FR. HOFFMANNVS in *fundament. pathol. general. Sect. I. cap. III. §. 37.* et BOERHAVIVS de *cognoscend. et curand. morbis apborism. 558.* Elegans hic commendari meretur tractatus Dni de SAVVAGES, de *februm causis*, qui ex gallico idiomate in germanicam linguam translatus et HALESII *haemastaticae* annexus hic prostat.

## §. XXXXVIII.

Morbi *lymphatico-serosi* illud quidem peculiare habent, quod motus in iisdem, ob minus periculum, segniores obser-



obferuentur, vel ex contraria parte a materia peccante nimia quasi obruantur, illorumque vis plane nulla fit, ideoque peioris indolis euadant; quare in casu posteriore funestum saepius exitum illi morbi nanciscuntur, nisi motibus sufficientibus excitatis materia peccans abigi possit. Sic quoque in morbis *primarum viarum* attendendi sunt naturae motus, qui, si motus se iungunt, faciliorem eius extirpationem pollicentur, si vero, propter laesionem aliquam internam, aut aliam causam, negliguntur, morbi indolem faciunt deteriolem.

§. XXXXVIII.

Inde colligi quoque potest, cur morbi ex *motuum defectu* tam malae sint conditionis. Materia enim peccans, in iis praefens, per motus necessarios desideratos nec alterari nec auferri potest, proinde, si non in dies augetur, saltem corpori infixam haerebit, hominemque tandem trucidabit. Discrimen interim hic bene notandum est inter motus a natura *intermissos*, aut plane *omissos*, et inter vires eiusdem motrices *amissas*. Nam longe aliter se res habet, cum viribus sub diuturno morbi labore amissis, quae nisi plenario exhaustae sint, antequam materia peccans ex corpore profligata est, facile refarciri possunt: sed si motus a natura omittuntur, nec materiali noxae praesenti opponuntur, aut si in medio certamine abiciuntur, saltem suspenduntur, non solum tempus morbi producant, sed et grauissimum nonnunquam periculum inducunt. In priore casu natura vires suas in expellenda materia noxia consumpsit et perdidit, quae vires eiusdem superans efficit, ut morbo grauiori, quam tollere non valet, tandem succumbat; in posteriore vero viribus ad morbi ablationem, vel plane non, vel insufficienter admodum, vitur, et sponte quasi hosti arma tradit.

§. L.

## §. I.

Tantam potentiam quam habeant *motus* in corpore humano, multum sane intererit, auctorem horum motuum probe nosse, qui cum sit anima, corpus viuificans, tum ipsius vires indagare, ac proinde bonum metaphysicum esse, Medicum oportet. Dantur quoque aliqui morbi, in quibus magis *anima*, quam *corpus*, laborare viderur, et vbi vel nulla materia peccans sed sola mentis perturbatio adest, vel vbi materia peccans quidem adest, mentis autem motus modum materiae peccantis multum excedunt. Immo experientia satis edocemur, animum eiusque affectus in quosuis morbos permultum influere, de qua re videatur FR. HOFFMANNVS in *fundament. patholog. general. Sect. II. cap. I. §. 9-38.* Atque is, cuius animus affectuum celeriorempetum temperantia quadam sustinet, motus morbosos multo temperatiores experitur, quam alius, qui feroci affectuum impetui habenas dedit laxiores. Conferri de hac re meretur egregia dissertatio D. GEORGH BAKER *de affectionibus animi et morbis inde oriundis, Cantabrigiae habita 1755.*

## §. II.

Generalis haec est delineatio verae morborum diagnoseos, quam in vera *materiae* peccantis et *motuum*, illi oppositorum aut opponendorum, cognitione consistere, per summa morborum genera breuiter ostendi. Haec duo enim faciunt, vt Medicus cognitione completa et adaequata morbum dignoscere, eidemque feliciter succurrere, aut prognosi certa veritatem artis salutaris stabilire valeat. Inde enim veritas huius diagnoseos maxime elucefcit, quod medicina, his principiis suffulta, euentum habeat Medici affer-  
ris

tis respondentem, quodque HIPPOCRATIS *effatum* verissimum sit, *libro de arte* propositum: *Medicus, siquidem suffecerit ad cognoscendum, sufficiet etiam ad sanandum.* Interim hoc *effatum* in laesis visceribus restringendum est. Ut vero, quae huc vsque dicta sunt, pateſcant, in altera dissertationis meae parte breuibus adhuc dispiciendum erit, quomodo haec morborum diagnosis, quam veram pronunciaui, certum therapiae ponat fundamentum.

## §. LII.

*Haemorrhagiae* quidem, si absque motibus molestis et per loca secura contingunt, medelae non opus habent, quid? quod nonnunquam necessariae sint et adiuuari debent. Interim illae, quando sanguinem abundantem supponunt, et copia sua motus tonici vim superant, prius non promouentur, quam quantitatis per venaeſectionem imminutio facta fuerit. Si vero sanguinis motum concitatiorem habent coniunctum, et maiori copia profusae solidarum partium debilitationem minitentur, temperantibus placideque moderantibus et leniter tonicis tractandae sunt. Falluntur igitur ii, qui in hisce casibus, ob fictam acrimoniam, vasa corrodentem, solam sanguinis correctionem respiciunt, imminutionem autem ac toni roborationem negligunt. Quare, quia intentioni naturae non satisfaciunt et sanguinis effluxum magis cohibent quam promouent, damnum aegroti, multo tempore vix reparandum, producere solent; quod adeo verum est, vt ad *nimiam* quoque sanguinis profusionem discrete applicari possit. Vid. FR. HOFFMANNS in *Fundament. pathol. general. Sect. III. Cap. VI. §. 17, 18.*

## §. LIII.

## §. LIII.

*Congestiones* vt auertantur, nihil magis conducit, quam sanguinis imminutio, et motus tonici vniuersi corporis aequale robur, atque particularis eiusdem excedentis temperatio. Ex eodem enim fonte cum haemorrhagiis scaturiunt, in eo autem ab illis discrepant, quod propter spissitudinem sanguinis, aut per loci, vbi haerent, rationem, effluxum materiae peccantis superfluae vel plane nullum, vel incomplerum et particularem tantum, §. XXXIII. XXXV. et motus auctiores vehementioresque, quam haemorrhagiae, coniunctos habeant. §. XXXV. Itaque in his morbis accedunt duae indicationes specialiores, scilicet, vt praeter motuum excedentium temperationem et moderationem humorum spissitudo resoluatur atque discutiatur, et sic viae obstructae referentur, deinde vt materia stagnans aliorum ducatur, et per congruas excretionum vias ex corpore proferibatur. Fugata sic materia peccante, corpus per motum vniuersalem de nouo roborandum, et videndum, ne sanguinis copia iterum collecta nouum congestionibus porrigat nutrimentum. Vid. *Illustris PRAESIDIS Conspectum Therapiae specialis Tab. XVIII. XVIII.*

## §. LIII.

In *spasms* quidem omnis indicatio ad motuum spasmodicorum temperationem redire videtur, sed nisi causam materialem peccantem corpori subtraxeris, omnis medicina, ad spasmos demulcendos adhibita, nullum effectum edet. Optima igitur antispastica ea remedia erunt, quae causam materialem, quam potissimum sanguinem nimis spissum §. XXXVII. indicaui, auferunt. Hinc haemorrhagiae artificiales, tempore paroxyfmi remittentis admittae,

in his morbis eximiae sunt utilitatis; et si qui sunt, qui eiusmodi haemorrhagias artificiales spasmos nonnunquam augere contendunt, iis quidem contradicere nolo, simul autem asseuerabo, in tali casu vel non sufficientem sanguinis copiam esse emissam, ubi venae sectionis actus repeti debent; vel, si hoc factum certo constiterit, spasmodum quoque vehementiam in dies mitiorem euasuram esse. Pari modo se res habet, ubi spasmi propter aliam causam materialem a natura excitantur; illam enim, nisi prius sustuleris, spasmos nunquam remouebis. Interim molestia illorum non plane toleranda est, sed adhibenda sunt temperantia et secura moderantia: neque negligenda sunt leniter tonica, maximeque ea, quae tonum vniuersalem corpori restitunt. Praestat hoc felicissime motus corporis voluntarius; nam si quis leuiorem in pedibus aut manibus spasmum experitur, statim autem vel manum vel pedem aliquamdiu mouet, tum omnium musculorum simultaneo motu spastica vnius contractio intercipitur. Propterea nonnulli tanopere laudant *frictiones* modo vniuersales modo particulares, pro diuersa loci conditione instituendas. Videatur BOERHAVE *de cognosc. et curand. morb. apherism.* 1489 1493.

## §. LIII.

Materia peccans in *febris* diuersa diuersam quidem earundem indolem constituit, sed, uti §. XXXVIII. ostendi, ex communi fonte plethorae semper fere propulular; quare eiusdem imminutio febris curationem multum adiuuabit. Hinc in multis febribus venae sectio, in initio admissa, quandoque repetita prodest: inde alii abstinentia sola corpori nutrimentum et morbo vires sustulerunt. Atque ipsa natura, per omnes excretiones, in febribus facillime auctas, cum adpetitus prostratione, sanguinis copiam



piam superfluam minuit. Et cum verissimum sit, febris vim, ante imminutionem quantitatis superfluae, et expulsionem qualitatis pravae intermixtae, nunquam infringi, facile inde conici potest, in ipso labore febrili potius detrahendae humorum copiae studendum esse, quam per varia nutrimenta augendae. Testatur hoc de ASCLEPIADE et THEMISONE, antiquioris aevi Medicis, CELSVS libro III. cap. VI. et ipse eiusdem sententiae est libro II. cap. XVI. et libro III. cap. II. Correctio interim materiae peccantis in febribus non dissuadenda est, sed vique cuius februm speciei accommodata esse debet. De qua tamen re, cum ad specialio rem praxin pertineat, hoc loco non est dicendum.

## §. LV.

De februm motibus potius aliqua adhuc addenda erunt; qui, cum in omni febre materiae qualicunq ue expellendae destinati, et ad indolem cuiusuis materiae peccantis accommodati sint, §. XXXXVII. nunquam turbari, sed potius adiuvari et promoueri debent. Van Swieten in Commentariis suis ad Aphorismos BOERHAVII Tom. I. §. 558. idem postulat, dum in fine si citati ita scribit: *Ex quibus ergo patet, non tantum requiri aliquando in morborum curacionibus, ut sibi relinquatur febris, sed et quandoque ex artis praecepto febrem augendam esse.* Hinc grauis in medicina eorum est error, qui dulci persuasione illius, motum febrilem prius sistere allaborant, ut deinde materia peccans febrilis multo commodiore via ex corpore possit proferri. Nam innumera fere prostant exempla, quae grauissimum post februm suppressionem incurrunt periculum.

lum. Felices sane sunt illi quibus suppressa febris sponte, vel arte adhibita, redierit, et eos a materia peccante, vinculis inclusa, rursus liberauerit. Itaque potius motus febriles prudenter ita dirigendi, vt vbique, excretiones salutaras promouendo, fini a natura intento satisfiat.

§. LVI.

Si tamen nonnunquam in febribus occurrunt motus peruersi, multo difficilius negotium facessunt, claro februm malignarum exemplo, sub quibus plures propter malignitatem motuum, quam propter malignitatem materiae peccantis moriuntur. *Vid. STAHLII dissertatio de malignitatis, praecipue febrilis, indole.* Atque hanc malignitatem motuum corrigere, res est sane maioris momenti, quam quisquam cogitauerit, omnemque prudentiam et attentionem vbique meretur; et sane is, qui naturam hominis optime caller, eiusque inclinationes et declinationes peruersas probe didicerit, turissimam in hac re eliger viam: de qua re conferri meretur auctoris modo nominati iam supra §. XXXVIII. recensita *dissertatio de erroribus praeticis, circa contagiosarum malignarum febrium curationem, euitandis.*

§. LVII.

*Lymphatico-serosi* morbi talis sunt conditionis, vt materia peccans vel praiceps periculum non inuoluat, ideoque motus aucti eidem non adeo opponantur, vel, quia praeva-  
lida est, motibus non aufcultet. Posteriore casu praeva-  
lens materia auferenda et motus deficientis restauratio per  
remedia tonica aut partium voluntarium vsum respicienda;  
siquidem, deficiente partium tono, necessario materia pec-  
cans

cans cito cumulabitur, nouoque accessu nouas efficit ob-  
structiones. Conf. BOERHAVE *de cognosc. et curand.*  
*morb. aphorism.* 1168. 1175. 1179. et FR. HOFFMANNI  
*Fundament. Pathol. general. Sect. III. Cap. VIII. §. 18.*  
Similiter se res habet in morbis *primarum viarum*: nam  
licet in illis materiam peccantem abstuleris, roborationem  
vero partium subiungendam neglexeris, noua semper in  
corpore nascetur colluies, quae molestis sensationibus  
causam struit recentem; sed si motus tantum molestos in  
hisce morbis compescere studes, materiam vero, iisdem  
motibus ansam praebentem, et mole sua turgentem, e  
corpore non aufers, longe grauius peccabis, nec vnquam  
sine tuo poteris.

## §. LVIII.

Morbi ex *motuum defectu* vel fonticam et grauem  
causam materialem pro fundamento habent, propter quam  
motus a natura omittuntur, et tunc lethalis saepissime  
euentus subsequitur, vel leuiorem pro subiectorum varia  
tenentitudine et sensibilitate diuerse comparatam, inuol-  
uunt. Quae quo magis subinde latet et quo saepius in in-  
timis animi secretis abscondita haeret, eo magis a Medico  
peruestigari debet, vt ea detecta, illius remotioni operam  
dare, animumque erigere valeat. Vid. BOERHAVE *de*  
*cognosc. et curand. morb. aphorism.* 1060. 1064. 1065. Affi-  
nes his morbis sunt ii, qui simpliciter *morbi animi* vocan-  
tur, quorum aliqui moruum animalium defectu, alii eorun-  
dem excessu noti sunt; in omnibus quum mens laesa sit,  
illius quidem correctio prima indicatio esse videtur: inte-  
rim curationem vbique multum promouisse sanguinis su-  
per-

persui repetitam nonnunquam detractionem, cum motu corporis voluntario, ad multam vsque defatigationem peracto, per experientiam didici; praesertim, si ad duas istas res, iucundum et animum recreans cum aliis accedat vitae commercium. Vid. FR. HOFFMANNI *Fundam. Patbol. general. Sect. II. cap. I. §. 34-40.*

§. LVIII.

Antequam autem finem huius tractationis faciam, aliquas adhuc obseruationes subiungere placet; quibus nonnullis obiectionibus, contra eandem mouendis, obuiam eundum esse censui. Quemadmodum certissime credo, nullum fore, qui de theseos veritate, quod *vera morborum diagnosi certum therapiae ponat fundamentum*, dubitet; ita vero simillimum est, plures fore, qui veritatem diagnoseos aut plane pernegent, aut saltem infirment. Horum aliqui contendunt, nimis generalem a me suppeditatam esse morborum diagnosin, quia in materia peccante designanda vbiuis fere fontem plethoricum tantum indicaui, in motibus vero salutarem eorundem directionem solum vbiue expressi. Opponere possent, multos dari morbos, quorum causa materialis longe alia sit, quam plethora, et plures motus saluti hominis recuperandae contrarios existere. Sed quum longe plures morbi sint, in quibus abundantia humorum, tam spissorum, quam male mixtorum, apertam causam materialem exhibeat, et motus, si non semper finem salutarem assequantur, testentur tamen vbiue eundem; tum a potiori thesin explicare, iure merito mihi fecisse videor, quoniam generalem tantum eiusdem disquisitionem tradere volui.

§. LX.

## §. LX.

Praeterea, quum §. XVII. etc. cognitionis ambitus sit expositus, quae veritatem diagnoseos antecedere debeat, tum nemo sane asseuerare potest, me omnem medicinae scientiam in cognitione plethorae, et motuum eidem oppositorum salutarium posuisse. Omnimodum enim quarumvis rerum, ad morbum facientium, praesentium et praeritarum, cognitionem completam et adaequatam, seu talem, qualem vis intellectus humani acquirere potest, ibidem desideravi, atque non specialiozem solum, sed specialissimam quoque ac indiuidualem cuiusvis morbi indolem adaequare cognoscendam requisivi. Tali vero cognitione latissima aequae ac accuratissima comparata, omnes omnium morborum materias peccantes, quae in corpore gignuntur, ad vberimum omnium malorum fontem, nempe plethoram, vel propiori vel remotiori nexu, reducendos esse, et motus coniunctos, saepissime salutare, magis adiuuandos, saltem, si excesserint, temperandos, nunquam tamen directe sistendos esse, ad generalem morborum diagnoseos veritatem pertinere ostendi.

## §. LXI.

Multo minus opinor, quenquam fore, qui ex generali hac morborum diagnoseos veritate, generalem quoque methodum, in omnibus morbis adhibendam, elicere velit, quasi vero tutissimum sit et vnicum in omnibus morbis remedium, plethoram imminuere et morus adiuuare vel corrigere. Morbus enim, qui a plethora primas egit radices, temporis tractu tam late per totum corpus serpit, vt radices illius detegere et euellere res admodum sit difficilis, et

curatio morbi saepius impedimenta varia prius remouere debeat, quam ipsum morbi fontem detegere, et totius mali causam primariam euertere possit. Indiuidualis praxis hoc Medicum edocebit, qui plures saepissime in eradicanda hac primaria morborum causa reperit difficultates, quam sibi vnquam concipere potuit. *Conf. FR. HOFFMANNI Prolegomen. ad fundament. pathol. general. Cap. II. §. XV.*

## §. LXII.

Tandem, ad veritatem diagnoseos morborum stabilendam, multum quoque confert, *methodus* curandi *generalis*, quae in causa materiali dubia cum fructu adhiberi solet. Namque si morbi materia peccans valde abscondita et adeo intricata est, vt praesentem eius indolem non plene peruidere possimus, tum generaliora adhiberi solent remedia, ea scilicet, quae omnes corporis excretiones blande promouent, atque sic abundantiam humorum quorumuis collectam fructuose minuunt; sub quorum remediorum vsu euentus salutaris saepe intentioni salutari respondet, dum tali modo, quaecunque materia corpori noxia per omnes excretionum vias simul proscribitur, corpusque ab ignoto morbi hospite feliciter liberatur.

## §. LXII.

Denique veritatem talis diagnoseos morborum generalis confirmat *methodus praeseruans* a plurimis morbis, quam vnanimi consensu Medici omnis aeni praescripserunt. Consistit illa in *rerum non naturalium* iusto ac temperato vsu, quarum sex numero comprehendunt, quae vero singulae ad communem regulam restringi possunt; ne scilicet per assumpta nutrientia maior humorum copia accumulatur, quam

quam cui tonus partium solidarum subigendae et abigendae abunde sufficiat. HIPPOCRATEM vnum, loco plurium, nominare libet, qui *de salubri victus ratione, libro Imo* ita scribit: *Si inuentus fuerit cuiusque naturae conueniens cibi modus et laborum numerus, qui neque supra neque infra modum excedat, sanitas sane hominibus exacte inuenta fuerit.* Ab experientia haec thesis vbique comprobatur, cum nulli homines a morbis magis sint immunes, quam qui ad talem regulam vitam suam accommodant. Sed haec sufficiant ad thesin meam, si non exhauriendam, explicandam tamen; vberiolem autem et accuratorem eiusdem disquisitionem cuiusuis industriae relinquo.

T A N T V M.



HONORATISSIMO  
RESPONDENTI

S. P. D.

GE. FRID. MEIER.

PHILOSOPHIAE PROFESSOR PVBLICVS ORDINARIVS  
ACADEMIAE REGIAE BEROLIN. SOCIVS.

**N**oli mirari, AMICE AESTVMATISSIME, me, qui  
artis medicae prorsus ignarus sum, munus opponen-  
tis, quod humanissime tibi demandasti, suscepisse  
lubentissime. Quum enim in hoc negotio perficiendo ami-  
ciciae solum, artis vero et scientiae rationem nullam habeam:  
a me ipso impetrare non potui, ut officio me subtraherem,  
ad quod cum laude subeundum vires quidem deficiunt, cui  
vero amor satisfaciet. Ex quo tempore enim in notitiam  
meam peruenisti, ex eo tempore quoque amavi TE vehe-  
menter. Placuit mihi egregie ingenium ad artem medi-  
cam natum, summa diligentia in addiscendis bonis artibus,  
singularis in omni artis salutaris praxi dexteritas, et non  
simulata mentis sinceritas. Quare non possum non, TIBI,  
CANDIDATE DOCTISSIME, summos in arte medica  
honores ex animo gratulari, atque optare, ut cedant in com-  
modum publicum, in honestissimae familiae splendorem, in  
optimi parentis gaudium, et in proprium emolumentum.  
Vale, meque TVI amantissimum, et ad quaeuis officiorum ami-  
ciciae genera paratissimum amare perge, iterum iterumque  
vale. Dedi in Fridericiana Regia d. 3. Sept. 1756.

OPON

83

PRAE-



PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO  
DOMINO CANDIDATO

S. D. P.

F. C. IVNCKER

PHIL. ET MED. D. ET PROF.

NEC NON ORPHANOT. HAL. MEDICVS ADIVNCTVS.

**T**ria sunt, quae proxime ad medicum officium pertinent, nimirum primo accurata inquisitio diagnostica morbi, secundo prudens medicamentorum ad morbum depellendum convenientium electio, et tertio sufficiens instructio aegroti, ut ea, quae in curatione ad felicem euentum perueniendum obseruanda sunt, rite cognoscat. Quodlibet omnino horum momentorum requirit peritiam, diligentiam et iudicium practicum; omnium tamen maximum, meo saltim iudicio, est primum; secundum enim quidam libri practici maxima ex parte nos fideliter docent, et tertium efflagitat a quouis practico ardens ille amor, quo aegrotantes complecti debet et fidelitas, qua eius salutem promouere tenetur. Quod vero primum, vera nempe morborum diagnosi dignissimum sit, Tua, CLARISSIME DN. CANDIDATE, dissertatio, in apricum ponit: illud enim, quod certum therapiae fundamentum est, sine dubio quoque pro principali Medici officio habendum esse, quilibet facile concedet. Nihil tamen secius summa haec Medici prouincia a multis vilipenditur, cum potius omni opera eo amittendum esset, ut ei satisfaceremus, inprimis, quia illam ipsam non raro plures difficultates, schemata nimirum morborum laruata, eorum complicationes et peruersae aegrotantium vel nunciorum relationes premunt. Ex unica sane relatione morbi intricati res  
gna-

gnarus intelligere potest, an referens Medicus medicinam calleat nec ne: sed in hoc negotio, prob dolor! quotidiana experientia docet, quod saepius etiam Medici non infimae sortis in relationibus morborum, quas scriptis exhibent, nolentes volentes prodant, quam incompletum imo confusum morbi habeant conceptum. Nec sola, licet optima, sufficiunt praecepta ad iustam morborum faciendam diagnosin; necessario enim ad eam praestandam requiritur habitus ex frequentati aegrotantium inquisitione acquisitus. Quare illis tironibus gratulari convenit qui occasione nacti sunt, se in examine et diagnosi morborum exercendi. Quam sane felicitatem, quae Tibi abunde contigit, Tibi, PRAENOBILISSIME DNE CANDIDATE, gratulor; studiis enim medicis theoreticis peractis satius esse prudenter arbitratus es, exercitia prima praeceos medicae in nosocomio Orphanatrophei, quod per Dei gratiam hic Halae floret, insituendi, quam in exercitatis manibus propriam praxin subeundi. Male hac Tua laude non paucis aegrotantium suffragiis superstructa. Neque de laude, quam in arte chirurgica mereris, tacere possum, ne ex neglectu illud praetermittam, quod TIBI, DNE CANDIDATE, de iure competit. Nam non sine incunditate saepius spectator sui, quando operationes chirurgicas felici manu peregisti, easque tali animi suavitate concomitatus es, ut aegrotantibus dolores quasi dulces reddideris. Non possum itaque non felicem in Te agnoscere Therapeutam et Chirurgorum Directorem. Restat itaque hoc tantummodo, ut Te BENIGNITATI DININAE commendam, bonumque rerum Tuarum eventum exoptem. Vale et de meo in Te officio noli dubitare. Dabam Halae d. 5. Septembris 1756.



Halle, Med. Diss. 1744-59  
VD 18

ULB Halle  
002 830 671

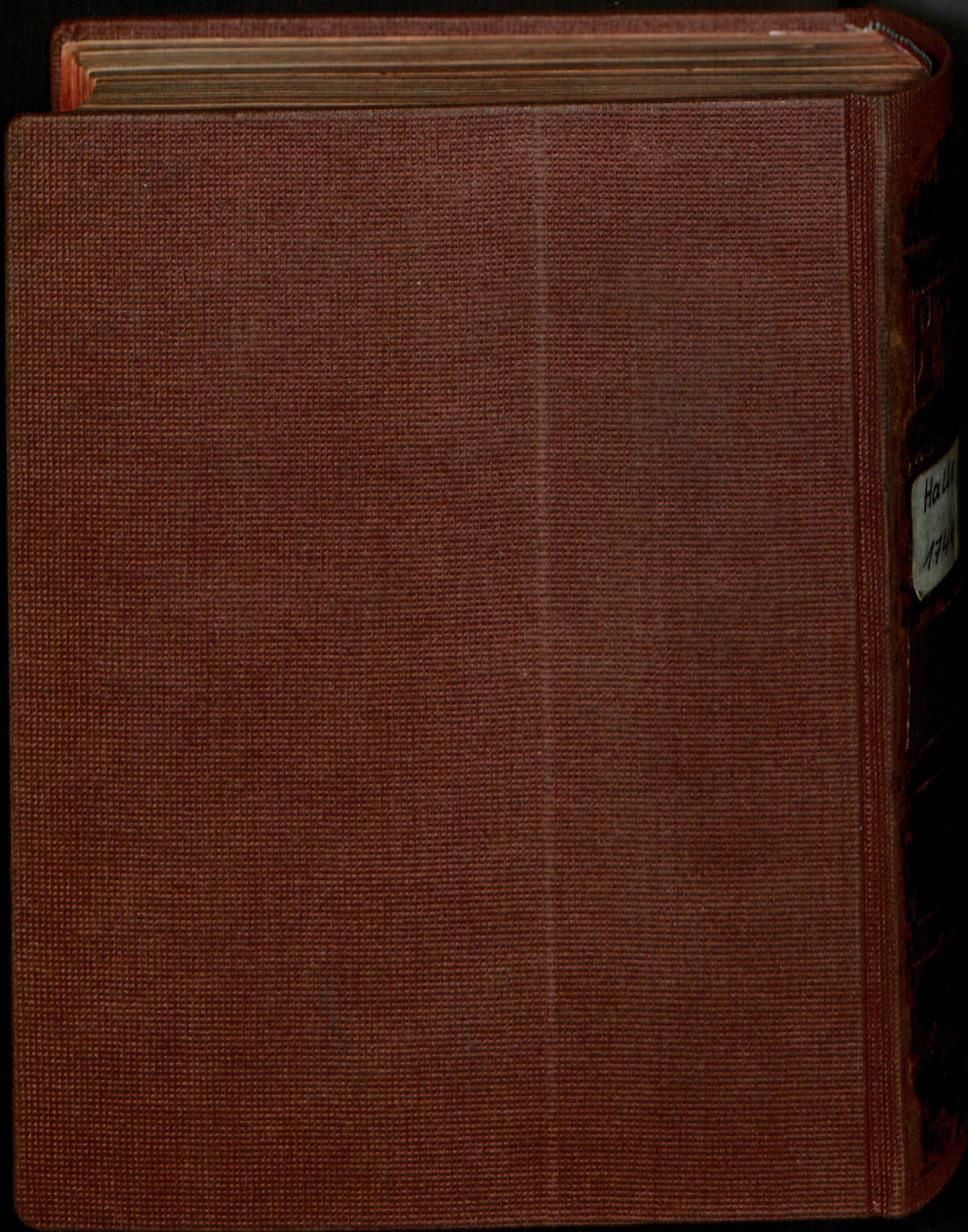
3



TA90C

Rebo





DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA  
 DE  
**VERA MORBORVM  
 DIAGNOSI CERTO THERAPIAE  
 FVNDAMENTO.**

QVAM  
 AVSPICE DEO PROPITIO  
 CONSENSV ATQVE AVCTORITATE  
 GRATIOSI ORDINIS MEDICI  
 PRAESIDE  
 VIRO ILLVSTRI EXCELLENTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO  
**DN. IOANNE IVNCKERO**  
 MEDICINAE DOCTORE ET PROFESSORE PVBL. ORDINAR.  
 ORPHANOTROPHEI HALENSIS ET PAEDAGOGII REGII  
 PRACTICO CELEBERRIMO  
 PATRONO PRAECEPTORE AC PROMOTORE  
 SVO AETERNVM DEVENERANDO  
**PRO GRADV DOCTORIS**  
 SVMMSIQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS  
 DOCTORALIBVS LEGITIME IMPETRANDIS  
 D. VII. SEPTEMB. MDCCCLVI.  
 ERVDITORVM EXAMINI SVBICIT  
**HENRICVS THEOPHILVS KOEPPE**  
 NEOFANENSIS MARTISVVRGICVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,  
 TYPIS IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, ACAD. TYPOGR.

